

שונה, את המוות הראשון, ואת מילחמת האחים שבין אידונוני המתרת, אופק עושה את מלאכת התיאור הספרותית שלו למשוללת ערך וטעם, אמינות ורגישות. הדבר בולט כשאופק משתמש בביטוי "חתיכות" ככינוי של שנות הארבעים, כאשר גם לפי מילון ברייחה ובן אמוץ

אוריאל אופק קופי לבונגולו מלך זולו

זו אינה מילה מזמן המנדט (במישורים שאותם הוא מנסה לתאר המילה המתאימה היתה אז "רולה"). וזו רק המחשה אחת לדלילות כישורו הספרותי.

אלא שהצרה העיקרית של בדרך לגיטימיה היא שזהו ספר משעמם. ואין בכוח הפספוסים הבאים לשנות זאת: "האנגלים יכולים כהחלט להיות אויבים שלנו — הספיר אסף — אבל כל זמן שיש מילהמה בעולם והאנגלים נלחמים כהיטלר אויב היהודים, החליטו מסקרת ההיגנה והסוכנות כי האנגלים יהיו בני בריתנו". הצגה מילולית זו מאפינת את ליטות המילים של אופק, שבינו לבין אמינות ספרותית אין ולא כלום.

בניגוד הזקוקים לרומן לבני הנוער על אותה תקופה, מוטב להם שיקראו את חסמבה של יגאל מוסיוזון, מכיוון שיש מוסיוזון בורך לפחות בכשרון לרתק את דמיון בני הנוער, בעוד אופק הוא בעל כישורו של מאחזי עיניים. וספר זה מעיד על כך כאלף עדים. הדבר המעולה והאמין היחיד שבספר זה, אלה ציוריו של שמואל בקי.

ספרי נוער

שולביץ

נימאס לרכוש ספרי ילדים שכולם נר-אים כמו צוירי בידי אותו צייר, למרות שצוירי בידי העידית המקומית — חצי תריסר מאיירי ספרי ילדים המצויים בי ארץ, החל באלונה פרנקל וכלה ברות צרפתי; מאיירים ומאירות הנוקקים לכל צבעי הקשת, כדי להמחיש את שלא ניתן להם להמחיש.

באחרונה ראו אור בתרגום לעברית שני ספרים פשוטים, מאוירים בשחור לבן, אותם אייר צייר ישראלי לשעבר, אורי שולביץ, המתגורר כיום בארצות הברית ונחשב אחד המעולים שבמאיירי ספרי ילדים הפועלים כיום בעולם.

שני הספרים הם עושה הנפלאות מאת י.ל. פרץ* וחכמי חלם ותולדותיהם

* י.ל. פרץ — עושה הנפלאות; אור רים; אורי שולביץ; הוצאת ידיעות אחרונות-ידיעות (כריכה קשה).

מאת יצחק בשביס-זינגר*. שולביץ, ניצל שואה שהתגורר כמה שנים בישראל, מציג בשני ספרים מתורגמים אלה להציג דגימה בשחור-לבן מאוירי, "בעיירה קמנה כפולין הופיע יום אחד עושה הנפלאות. קרוב להג הפסח בא, בימים שכל יהודי מלא דאגות כרימון; ובכל זאת עשה בואו על בני העיירה רשם גדול..." כבר מעמוד הפתיחה של עושה הנפלאות (ששם המתרגם נפקד ממנו) מביא שולביץ את תרומתו באותו רישום דק, קטן וקפדן שלו, שאינו שוכח את השלט של "חיים פץ" ואת אותה שברירות שלגית של רחוב העיירה. סידרת הרישומים שבאמצעותה מביע שולביץ את עושה הנפלאות, מעניקה לספר הצ'נום מימד שטרט של הטלוויזיה הישראלית, שהופק בעבר על פי סיפור זה, לא הצליח להגיע לרמתו ולמעלתו.

בין רישומי פשוט וביכולת לרכז בתוך רישומים את המסופר בסיפור, תוך שמי-רה על אותנטיות הגוף החזותי של העיירה היהודית שנכחדה במזרח אירופה, מצ' ליה שולביץ להפית חיים בסיפורו של פרץ ובנופים שהזמן מחקם. בתמונת סיום של כוכבים מנצנצים מעל העיירה, "הבינו חיים-יונה ורפקה-בילה כי עושה הנפלאות לא היה אליהו הנביא וזכר לטוב, והם שמחו בחגם יחד עם כל עם ישראל". בעזרת רישומי שולביץ מקבל הסיפור מימד של קלסיקה בינלאומית, שיל. פרץ נימדה עליה, מארצות-הברית ועד ליפאן, רק לא בישראל.

גם חכמי חלם של חתן פרסינובל בשווייטזינגר נפתח ברישום מפליא של

מרד-נשים בחלם איור של שולביץ

שולביץ. והפעם זה מה שהרשם מכנה בעטו "המפה המקורית של העיר המפורד סמת חלם", בה נראים הנהר, החומה,

* יצחק בשביס-זינגר — חכמי חלם ותולדותיהם; איורים: אורי שולביץ; תרגום: יהודה מצר; הוצאת אדם, (כריכה רכה).

הגשר ובתי העיר. בפתיחת הסיפור נאמר: "היו כמה וכמה דיעות בשאלה כיצד נבראה העיר. תמימי-האמונה סברו ש'אלוהים אמר: 'תהי חלם' — ותהי חלם. אבל מלומדים רבים בטוחים שהעיר באה לעולם כתוצאה מאיזו התפרצות-געש...". הפתיח מכניס את הקורא לאותו עולם מזור של אנשי חלם, עולם שרישומי שולביץ מעניקים להם את המימד החזותי, ואת אותם מבעים הנעים בין דביליות מוחלטת לערמוניות המוסרת מתחת ל- אותה דביליות חזותית.

גם בחכמי חלם, המתורגם באורח רהוט בידי יהודה מצר, שומר שולביץ על מימד התנועה הכימט-קולנועי, תוך ש- הוא מנצל את שינויי מבע הפנים של גיבוריו, כמסייעים להמחשת אותן על-לוח תמוהות, מוזרות ונדודות של חכמי חלם, שהיתה עיר ואם בישראל. גיבוריה מתוארים בידי בשווייטזינגר בתיאורים של "אתה לא רק חובש קרניים של שור — גם המוח שלך הוא כזה".

לא נפקד גם חלקה של המילחמה, העשויה לשגיה לעורר בקורא תחושה כי המדובר בישראל ולא בחלם, כך שמור טב להישאר בגבולות התיאור של בש-ווייטזינגר: "אנחנו הצבא של חלם. התכינו לתקוף את גורשקוב מפני שר-אנשים שם קוראים לנו שוטים, אבל הסיר שלנו הצקל עשה טעות באחת הפניות, וכך הביא אותנו למלכורשט. ומכיוון שאתם, אנשי מלכורשט, גם כן קוראים לנו שוטים, החלטנו לערוך נגדכם מילחמה..." והרישום בתשליל של שור-לביץ — מעשה אמנות לתפארת.

הפרק האחרון שבעלילות חלם הוא זה המתואר כך: "יגמה-פשה שעקבה בלהי-מות אחרי כל מה שהלך במועצה וכממ-שלה, החליטה שהגברים בחלם הם כאלה מטומטמים, שאין שום סיכוי שבעולם שהם יפתרו את המשברים בעיר. על-כן היא יסדה מפלגת נשים. מצע המפלגה דרש כי הנכרים יקחו על עצמם את מלאכת הבית — ניקוי הרצפות, כביסת החיתולים, הבישול והאפייה, וכן הטיפול בתינוקות. באותו זמן ינהלו הנשים החל-מאות את עבודת הממשלה..." חכמי חלם הוא ספר-מופת, עם רישומי מופת של שולביץ, שיש בכוחם לעשות לילדים, נערים ומבוגרים את מה שספר זה חייב לעשות.

כתבי-עת

מחשבות 49

אחרי תקופה ארוכה שוב התחילה חב-רת אייביאם ישראל לפרסם את כתבי-העת שלה, מחשבות. בעריכת צבי ינאי*. חוברת 49, במתכונת מחדשת, נפתח במאמרו רב החיקף של בנימין איזן, נדידת יבשות הבוחן את התיאור-יות של אלפרד וגנר בדבר תנועת

* מחשבות 49; עורך: צבי ינאי; אייביאם, ויצמן 2, תל-אביב.

פרופסורים קרייטטר ואורינטציה קונטיבית

בחטף

יום מולדת

●● עורכו של שנתון הממשלה — 1980 הוא מחבר ספרי-ילדים יהואש ביבר ●● רשימת-ליגה מקורית הורכבה באח-רונה — רשימת מקבלי הסכומים הגבוהים בעולם עבור קונצרט. בראש אותה ליגה מצויים הספנתרן המהולל ולדאד"י מיר הרוביץ והומר לוציאנו פאוני-רוטי הם מקבלים סכום של 40 אלף דולר לקונצרט. סכומים של 25 אלף דולר מקבלים הזמרת ג'ואן סאטרלנד ודולף סרקין. ברמה של 15 אלף דולר לקונצרט מצויים המנצח ליאונרד ברנשטיין, הכנרים יצחק פרלמן, איזק שטרן ויהודי מנחין, והמנצח הנאצי-לשעבר הרברט פון קאריאן. בדיחה מעולם-המוסיקה מספרת על קארי-אן, כי כאשר עלה פעם למונית בנייר-יורק, ונשאל על-ידי הנהג לאן הוא רוצה להגיע, השיב: "זה לא משנה — הם רוצים אותי בכל המקומות" ●● בימים אלה נמצא מתחת למכשיר-הדפוס סיפור החדש של עמוס קינן. בניגוד לספריו האחרונים, הרי ספר זה הוא המקבץ את רשימותיו מהשנים האחרונות, רשי-מות בהן שימר את ריחותיה, תבליניה ונופיה של ארץ-ישראל שאינה עוד. הספר עומד לראות אור בהוצאת ידיעות אחר-ונות ●● גיליון מיוחד של מוסף הספרות של ניו-יורק טיימס בחר את המעולים שבספרי-השנה שראו אור באמריקה: אגם לון של א.ל. דוקטורוב (מחבר ראג-טייט); אגדות איטלקיות של איטאלו קאלווינו (מחבר אבותינו); ספר נוסף שזכה לשבחים רבים הוא סיפורו של מילאן קונדרה ספר הבדיחה וה-שיחחה (קונדרה חיבר את מחול אחרון ובריהא הבדיחה, שתורגמו לעברית). רשימה עליונה היא רשימה מטעם העור-כים, תחת הכותרת ספרים לקריאה עבור הנשיא-הנבחר. בין הספרים המומלצים לנשיא הנבחר: בינוס ומדעניות ובריות, הסיגנון הפאראנאודי של הפוליטיקה ה-אמריקאית (מאת: דינאל באל) ועוד ●● אל האקדמיה ללשון העברית, שהיא הגוף החוקי לשפת הארץ, והאירגון ה-קיקוני קל"ע (קרן לשון עברית) מצטרף גוף שלישי, ביוזמת המועצה הצי-ונית. בראש גוף זה יעמדו ח"כ משה שמיר, הפרופ' עוזי אורנן (שהוא אחיו של המשורר יונתן רטוש) והכתב אריה צימוקי. בחוגי עיתונאים זכור קוריון מהעבר, בו סיקר צימוקי בדיעות אחר-ונות יום-המולדת של דויד בן-גוריון, תחת הכותרת יום מולדת לבן-גוריון. צי-מוקי יצטרף עכשיו לגדוד מגיני הלשון העברית ●●

היבשות. מאמר בלתי חתום, הנושא את הכותרת המציאות הקפואה של המצלמה, הוא בבחינת מסע בעיקבות סיפרה של סוזאן סונטאג הצילום כראי התקופה. הרשימה בוחנת את ההשקפה האומרת כי "הצילום הוא הלשון היחידה המוכנת בכל חלקי העולם והמאשרת על פני כל הלאומים והתרבויות היא היוצרת זיקה בין בני מיטפת האדם". הרשימה מלווה בהמחשות מצולמות ומרתקות.

פחות עניין יש ברשימתו של זאב בכר הלגיטימציה של הריקות, המנסה לתאר היבטים מקוריים, "על מצבה של הפילוסופיה של המדע". רשימה מרתקת היא הרשימה על הסרט אפוקליפסה עכ"ש, המביאה מימדים אחרים ושונים לבחינת סרטו של קופולה כמעשה של אמנות. הראיון בחוברת זו הוא עם זוג הפרופסורים הנם ושולמית קרייטטר, תחת הכותרת אורינטציה קונטיבית. בית-הם מתארים ומנסחים את השקפת-יהם, החל בפסיכולוגיה פשטנית וכלה בחורים השחורים שבהלל החיצון, כאשר המכנה המשותף לכל הוא תבונת אנוש. מחשבות, שאינו מתיימר להיות כתב-עת להמונים, מצליח גם במתכונת זו לשמור על אופיו ככתב-עת בעל ייחוד, המיועד לשכבות עיוניות ויצרות בחב-רה. זה מופעל הראוי להוקרה.